

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ ЯК ОБ'ЄКТИ МОДЕЛЮВАННЯ

© 2015 ПІЛЬКО А. Д., КІС В. В.

УДК 330.322:519.876.2

Пілько А. Д., Кіс В. В. Інвестиційний клімат та інвестиційний потенціал регіону як об'єкти моделювання

Метою статті є висвітлення основних результатів проведеного аналізу існуючих підходів до оцінювання та моделювання інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіону, а також розробки власних методичних рекомендацій до проведення оцінки та моделювання визначальних характеристик інвестиційної складової розвитку регіону з окресленням перспективних напрямів їхнього розвитку. Узагальнено та конкретизовано поняття «інвестиційний клімат» та «інвестиційний потенціал», запропоновано власні визначення даних категорій. Ідентифіковано основні вимоги до формування інформаційної бази економіко-математичного моделювання процесів оцінки та аналізу інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіону. Конкретизовано основні чинники, котрі слід ураховувати в процесі розгляду інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіону як об'єктів моделювання. Завдання оцінки та моделювання інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіону, перші кроки до вирішення якої запропоновано в даній статті, може стати основою для розробки перспективного напрямку моніторингу інвестиційного клімату, рівня ефективності використання інвестиційного потенціалу регіону, а також відповідних цільових програм забезпечення інвестиційної складової безпеки розвитку регіонів України.

Ключові слова: інвестиційний клімат, інвестиційний потенціал, регіон, моделювання.

Формул: 1. **Бібл.:** 17.

Пілько Андрій Дмитрович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: andriypilko@i.ua

Кіс Віталія Василівна – магістр, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна)

E-mail: kis_vitaliya@mail.ua

УДК 330.322:519.876.2

UDC 330.322:519.876.2

Пилько А. Д., Кис В. В. Инвестиционный климат и инвестиционный потенциал региона как объекты моделирования

Целью статьи является освещение основных результатов проведенного анализа существующих подходов к оцениванию и моделированию инвестиционного климата и инвестиционного потенциала региона, а также разработки собственных методических рекомендаций к проведению оценки и моделирования главных характеристик инвестиционной составляющей развития региона с последующим определением перспективных направлений их развития. Обобщены и конкретизированы понятия «инвестиционный климат» и «инвестиционный потенциал», предложены собственные определения этих категорий. Идентифицированы главные требования к формированию информационной базы экономико-математического моделирования процессов оценки и анализа инвестиционного климата и инвестиционного потенциала региона. Конкретизированы главные факторы, которые следует учитывать в процессе рассмотрения инвестиционного климата и инвестиционного потенциала региона в качестве объектов моделирования. Задача оценки и моделирования инвестиционного климата и инвестиционного потенциала региона, первые шаги к решению которой предложены в данной статье, может стать основанием для разработки перспективного направления мониторинга инвестиционного климата, уровня эффективности использования инвестиционного потенциала региона, а также соответствующих целевых программ обеспечения инвестиционной составляющей безопасности развития регионов Украины.

Ключевые слова: инвестиционный климат, инвестиционный потенциал, регион, моделирование.

Формул: 1. **Библ.:** 17.

Пилько Андрей Дмитриевич – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической кибернетики, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (ул. Шевченко, 57, Ивано-Франковск, 76018, Украина)

E-mail: andriypilko@i.ua

Кис Виталия Васильевна – магистр, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (ул. Шевченко, 57, Ивано-Франковск, 76018, Украина)

E-mail: kis_vitaliya@mail.ua

Pilko A. D., Kis V. V. Investment Climate and Investment Potential of Region as Objects for Modeling

The aim of this article is to highlight the major findings of the conducted analysis of existing approaches to evaluation and modeling of the investment climate and investment potential of region, as well as developing own guidelines to the assessment and modeling of the main characteristics of the investment component of the region's development with further defining the prospective directions of their development. The concepts of «investment climate» and «investment potential» have been summarized and specialized, own definitions for these categories have been proposed. The major requirements for the formation of an information base of economic-mathematical modeling of the processes of evaluation and analysis of investment climate and investment potential of region have been identified. The main factors that should be taken into account in the process of reviewing the investment climate and investment potential of region as modeling objects have been specialized. Addressing the objective of assessment and modeling of the investment climate and investment potential of region, the first steps towards which are made in this article, may lead to the development of perspective direction of monitoring the investment climate, the level of efficiency in the use of the investment potential of region, as well as the respective target programs for securing the investment component in the development of the regions of Ukraine.

Key words: investment climate, investment potential, region, modeling.

Formulae: 1. **Bibl.:** 17.

Pilko Andriy D. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Cybernetics, Precarpathian National University named after V. Stefanyk (vul. Shevchenka, 57, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: andriypilko@i.ua

Kis Vitaliia V. – Master, Precarpathian National University named after V. Stefanyk (vul. Shevchenka, 57, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine)

E-mail: kis_vitaliya@mail.ua

Зростає значення інформаційного чинника в управлінні територіальними системами на фоні глобалізаційних процесів та значного прискорення науково-технічного прогресу зумовлює зміну акцентів у розробці та реалізації стратегій державного регулювання розвитку регіонів України. Зростання потреб в якісній, адекватній і водночас доступній інформації про поточний рівень економічного та соціального розвитку регіону, а також характер процесів, які відслідковуються в тій чи іншій територіальній системі, з одного боку, та все ще порівняно низький рівень розвитку регіональних ринків інформаційних та консалтингових послуг на фоні неврегульованості цілої низки питань організаційного та методичного забезпечення, пов'язаних з проведенням оцінки та прогнозування потенціалу розвитку окремих територіальних систем, збором та обробкою необхідної інформації, з іншого, визначають перспективні напрями прикладних міждисциплінарних досліджень.

Показники соціального та економічного розвитку будь-якого регіону чи територіальної системи як безпосередньо, так і опосередковано залежатимуть від множини чинників, ключовими з яких будуть обсяги як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій, а також ефективність створення інвестиційного клімату та використання інвестиційного потенціалу регіону.

Формування інвестиційного потенціалу та створення сприятливого інвестиційного клімату регіону сьогодні виступає одним з пріоритетних напрямів забезпечення соціальної та економічної безпеки територіальних систем, а також призупинення процесів скорочення потенціалу розвитку регіонів України з поступовим виходом на траєкторію сталого соціо-еколого-економічного розвитку держави.

З урахуванням цих міркувань обраний напрям досліджень, метою яких є узагальнення позитивного досвіду застосування існуючих науково-методичних підходів до проведення оцінки інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіонів України, а також розробка власної прикладної методики до вирішення даного завдання на загальнонаціональному рівні слід визнати актуальним і перспективним на даному етапі розвитку економіки України, а їх результати – такими, що заслуговують на увагу і подальше використання в практичній та науково-дослідній роботі.

Метою даної публікації є висвітлення окремих результатів проведених досліджень, спрямованих на аналіз та вдосконалення існуючих, а також розробку нових науково-методичних підходів до проведення оцінки та моделювання інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіонів України.

Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання:

- ✦ проаналізовано сутність та структуру понять «інвестиційний клімат» та «інвестиційний потенціал»;
- ✦ ідентифіковано чинники формування інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіону;
- ✦ проаналізовано існуючі підходи до проведення оцінки та моделювання інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіону;

- ✦ розроблено методичні рекомендації до проведення оцінки визначальних характеристик інвестиційної складової розвитку регіону, а також окреслено перспективні напрями такого розвитку.

На сьогодні економічна наука має значні здобутки в дослідженні сфери інвестування, які стосуються різних аспектів інвестиційної діяльності як в економіці в цілому, так і в окремих її галузях та секторах. Однак це не зменшує актуальності досліджень сучасних проблем управління інвестуванням на регіональному рівні з боку вітчизняних та іноземних економістів.

Історія досліджень питань оцінки інвестиційного клімату бере свій початок в першій половині 60-х років ХХ століття. Одним з перших у цій сфері було дослідження інвестиційного клімату країн світу, проведене Гарвардською школою бізнесу. Дослідження базувалося на експертних оцінках таких характеристик кожної країни, як законодавчі умови для іноземних і вітчизняних інвесторів, можливість вивезення капіталу, стабільність національної валюти, політична ситуація, рівень інфляції. Поява на карті світу країн з економікою перехідного типу започаткувала проведення розробок методик порівняльної оцінки інвестиційної привабливості територіальних систем із трансформаційною економікою.

Питанням оцінки інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання та регіонів присвячено наукові праці І. Бланка, В. Дорохова, М. Піндура, В. Захожая, М. Кіт, М. Кизима, Є. Конової, Л. Петкової та В. Проскуріна, С. Петровської, Д. Ляпіна, А. Пересади, У. Шарпа, О. Танделової, Т. Уманець, В. Ушакова та ін.

Практично всі без винятку дослідники погоджуються з тезою про те, що створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є однією з найважливіших умов залучення інвестицій і подальшого поживлення економічного зростання та підвищення рівня життя населення. Одним з головних показників, що визначають інвестиційний клімат регіону, є його інвестиційний потенціал.

На сьогодні в економічній науці немає єдиного підходу до визначення поняття «інвестиційний клімат».

Більшість дослідників розглядає інвестиційний клімат як сукупність політичних, економічних, юридичних факторів та умов регулювання інвестиційної діяльності, які визначають ступінь ризику інвестицій і можливість їх ефективного використання [1].

Згідно з даними Світового банку, інвестиційний клімат «являє собою сукупність характерних для кожної місцевості факторів, що визначають можливості компаній і формують у них стимули до здійснення продуктивних інвестицій, створенню робочих місць і розширення своєї діяльності» [2, с. 2]. Н. Резник визначає інвестиційний клімат як ступінь сприятливості ситуації, що складається в тій чи іншій країні (регіоні, галузі), для ймовірного надходження інвестицій у цю країну (регіон, галузь) [3, с. 25–27]. М. Денисенко стверджує, що інвестиційний клімат є сукупністю політичних, економічних, соціальних, юридичних та інших факторів, що визначають у кінцевому результаті ступінь ризику інвестицій і можливість їхнього ефективного використання [4]. Згідно

но з інформацією, наданою в словнику [5, с. 395] інвестиційний клімат – це економічні, політичні, фінансові умови, що спричиняють вплив на залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій в економіку країни. Ушаков В. В. вважає, що інвестиційний клімат – це умови, які сприяють або гальмують процеси інвестиційної діяльності в конкретному регіоні та в країні в цілому. Стан інвестиційного клімату визначається інвестиційними ризиками, тобто ймовірністю втрати капіталу [6].

Проаналізувавши підходи до визначення поняття «інвестиційний клімат», можна зробити висновок, що це узагальнююча характеристика сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників, що визначають доцільність та привабливість інвестування у відповідні об'єкти економіки та соціальної сфери. Ключовими при цьому є військові та геополітичні чинники (наявність локальних і міжнародних конфліктів, рівень національної безпеки), політичні та соціальні чинники (ступінь довіри населення до влади, рівень соціальної стабільності), а також економічні (динаміка макроекономічних показників).

У праці [7, с. 205] оцінка інвестиційної складової економічного розвитку проводилася в контексті моделювання механізмів реалізації інвестиційних пріоритетів у процесі управління економічною безпекою як необхідною і однією з ключових складових забезпечення безпеки сталого розвитку регіону.

У наукових дослідженнях поняття «інвестиційний клімат регіону» та «інвестиційна привабливість регіону» дуже часто розглядаються як суміжні та споріднені, що є цілком закономірним явищем, оскільки обидва об'єктивно характеризують передумови прийняття рішень про інвестування у відповідні проекти, які реалізуються в межах територіальних систем відповідних регіонів.

На нашу думку, інвестиційний клімат регіональної системи характеризують дві основні складові:

- ✦ *інвестиційна привабливість регіону з такими характеристиками, як інвестиційний потенціал та регіональні інвестиційні ризики.* Під інвестиційною привабливістю регіону будемо розуміти сукупність об'єктивних умов, засобів, можливостей і обмежень, які визначають інтенсивність залучення інвестицій в капітал суб'єктів регіональної системи;
- ✦ *активність інвестиційних процесів у регіоні,* тобто інтенсивність залучення інвестицій в реальний та фінансовий капітали суб'єктів регіональної економіки.

Щодо поняття «інвестиційний потенціал», то в літературних джерелах сформовано низку підходів до визначення його сутності. Мойсеєнко І. П. стверджує, що інвестиційний потенціал – це базова фундаментальна основа стійкого розвитку національної економіки. Національний інвестиційний потенціал визначається наявністю інвестиційних ресурсів для здійснення реальних і фінансових інвестицій, які матеріалізуються в новостворюваних факторах суспільного виробництва та суспільній інфраструктурі [8]. Єлейко Я. І., Єлейко О. І., Раєвський К. Є. вважають, що «інвестиційний потенціал регіону – сукупність об'єктивних економічних, соціаль-

них і природно-географічних властивостей регіону, що мають високу значимість для залучення інвестицій в основний капітал» [9].

Іванов С. В. удосконалює і конкретизує доволі широке поняття «інвестиційний потенціал», під яким розуміє «сукупність ресурсів, факторів і умов для інвестування» [10, с. 98–104].

На нашу думку, для досягнення адекватного розуміння суті завдань формування сприятливого інвестиційного середовища та забезпечення інвестиційної складової безпеки розвитку регіону зміст поняття «інвестиційний потенціал» як для загальнодержавного, так і для регіонального рівня повинен розкриватися в системі критеріїв та показників, які роблять можливим проведення системного аналізу ретроспективи, поточного стану, динаміки та тенденцій розвитку інвестиційних процесів. Необхідність проведення комплексного аналізу інвестиційного потенціалу визначається об'єктивними потребами управління інвестиційними процесами на загальнодержавному та регіональному рівнях, при цьому визначальною є наявність формалізованих критеріїв та показників, що дозволяють як якісно, так і кількісно оцінити інвестиційний потенціал регіону, а також ефективність його використання. Очевидним є той факт, що ефективність використання інвестиційного потенціалу регіону є визначальним чинником забезпечення інвестиційної безпеки держави та її регіонів.

Відповідно до цього у своїх дослідженнях під *інвестиційним потенціалом регіону* будемо розуміти сукупні можливості соціально-економічної системи регіону, які склались історично, забезпечувати розвиток його інвестиційного клімату в цілях і масштабах, визначених економічною політикою регіону.

Сформований на основі проведеного системного аналізу набір показників, які характеризують інвестиційний потенціал регіонів України, є основою для порівняння рівня забезпечення інвестиційної безпеки в окремих регіонах та країні в цілому, а також базою для формулювання цілей державного регулювання інвестиційної діяльності та прийняття управлінських рішень щодо вибору інструментів інвестиційної політики стосовно недопущення скорочення потенціалу розвитку територіальних систем регіонів України.

Як правило, інвестиційний потенціал регіону асоціюється з такими поняттями, як: максимальний обсяг залучених у регіон інвестицій; можливості суб'єктів регіональної економіки інвестувати в розширення бізнесу; інвестиційний клімат; інвестиційна привабливість.

На нашу думку, передумовою розробки системи заходів з поживлення інвестиційної активності на регіональному рівні та підвищення ефективності використання інвестиційного клімату є проведення комплексного аналізу інвестиційного потенціалу регіону, результати якого дають можливість врахувати взаємозв'язок різних причинно-наслідкових комплексів у контексті забезпечення інвестиційної безпеки регіону.

За останні роки було розроблено значну кількість методик оцінки інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу систем різного рівня складності та ієрархії.

В Україні загальноприйнятої методики визначення інвестиційного клімату регіону немає, його розраховують різні установи та організації за власними підходами, що спричиняє труднощі у підтвердженні об'єктивності оцінки.

У своїй праці В. В. Литвинова зазначає, що «оцінка інвестиційного клімату регіону – це процес визначення тенденцій, що впливають або здатні вплинути на ефективність інвестиційної діяльності в регіоні, а значить, і на бажання потенційного інвестора здійснити вкладення» [11]. Як правило, процес оцінки інвестиційного клімату регіону проводиться з урахуванням результатів аналізу динаміки інвестиційної привабливості територіальних систем регіону. Власний досвід вирішення подібних завдань показав, що обґрунтовані результати про наявність тенденції зміни параметрів інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості можна отримати на основі проведеного аналізу відповідних показників за період, не менший 12 років.

Ше однією, на наш погляд, більш прийнятною і перспективною з урахуванням наявної статистичної бази на регіональному рівні методикою оцінки інвестиційної привабливості, є комплексна методика, що враховує територіальні фактори та галузеві умови розвитку регіонів. В основі даної розробки, суть якої досить повно наводиться в праці [12], лежить розрахунок зведеного інтегрального показника інвестиційної привабливості територіальних систем з урахуванням галузей місцевої спеціалізації.

Також заслуговує на увагу підхід, наведений в праці [7, с. 205], який полягає в знаходженні індексу інвестиційної привабливості територіальної системи за формулою багатомірної середньої:

$$InvAttr_i = \frac{\sum_{j=1}^n k_j p_{ij}^H}{\sum_{j=1}^n k_j}, \quad i = \overline{1, m},$$

де $InvAttr_i$ – індекс інвестиційної привабливості i -тої територіальної системи;

m – кількість територіальних систем в регіоні;

k_j – ваговий коефіцієнт j – показника, взятого для оцінки інвестиційної привабливості територіальної системи;

$$p_{ij}^H = \frac{p_{ij} - \bar{p}_j}{\sigma_j} \text{ – нормалізоване значення } j \text{ – показника інвестиційної привабливості } i\text{-тої територіальної системи;}$$

\bar{x}_j – середньоарифметичне значення j -ї ознаки;

σ_j – середньоквадратичне відхилення значення j -ї ознаки.

Для ефективного управління інвестиційним процесом та збільшення інвестиційної привабливості важливою є оцінка інвестиційного потенціалу регіону.

Методик оцінки інвестиційного потенціалу також існує чимало, проте кожен з наведених підходів має свої як сильні сторони, так і недоліки.

Методики оцінки інвестиційного потенціалу регіону можна розділити на три великі групи:

- ✦ експертні бальні оцінки;
- ✦ економетричні оцінки суми рангових місць;
- ✦ економетричні оцінки статистичних показників.

Усі методики передбачають отримання на виході інтегрального показника, який і характеризує регіон у підсумковому рейтингу.

Найбільш поширеними є експертні бальні оцінки на основі макроекономічних або багатофакторних. Застосування більшості експертних методик вимагає проведення трудомістких і дорогих процедур, пов'язаних з опитуванням експертів. Водночас немає можливості підтвердити об'єктивність отриманих результатів через відсутність в методиці критерію достовірності, котрий би був об'єктивним за своєю природою.

Група економетричних методик не є настільки популярною, оскільки спочатку вони розроблялися для визначення привабливості (активності або конкурентоспроможності) окремих галузей і підприємств. Однак поступова їх адаптація та вдосконалення дозволяє отримувати непогані результати. У цілому ці методики використовують макроекономічні показники у своїх рейтингах.

Наданий момент найбільш простим і об'єктивним є підхід, заснований на економетричній оцінці статистичних даних із застосуванням елементів методу реалізації інвестиційної привабливості з подальшим коректуванням результатів на основі експертних оцінок. Також для більшої об'єктивності, достовірності та адекватності одержуваних результатів, на наш погляд, крім «моментальних» розрахунків за минулий рік, доцільно проводити розрахунок у динаміці, як мінімум, за п'ятирічний період.

Матвієнко П. В. запропонував методичний підхід до оцінки інвестиційного потенціалу, адаптований до наявного обсягу офіційної статистичної інформації. Згідно з даною розробкою пропонується використовувати набір із шести груп факторів, що включають 14 показників [13, с. 67]:

1) *економічний розвиток*: валовий регіональний продукт і обсяг експорту на одну особу, кількість підприємств та організацій на 10 тис. населення;

2) *інвестиційна діяльність*: інвестиції в основний капітал та прямі іноземні інвестиції на одну особу;

3) *фінансовий потенціал*: вимоги банків за кредитами, наданими в економіку країни на одну особу; кількість банківських установ на 100 тис. населення;

4) *трудова потенціал*: співвідношення населення працездатного віку до загальної кількості населення, співвідношення молодшого за працездатний вік населення до загальної кількості населення, кількість народжених на 1 тис. наявного населення;

5) *споживчий потенціал*: рівень доходів населення та обсяг депозитів на 1 особу;

6) *інноваційний потенціал*: обсяг науково-технічних робіт, кількість осіб з вищою освітою на 1 тис. населення.

У праці [14, с. 155–156] пропонується підхід до оцінки інвестиційного потенціалу регіону на основі системи показників, які згруповано відповідно до ключових чинників, а саме: виробничих, макроекономічних, експортних, ресурсно-сировинних, інвестиційних, інноваційних, трудових, соціальних, інфраструктурних, споживчих та екологічних.

Актуальною, затребуваною та перспективною, на наш погляд, є методика Зайцева В. В. [15]. Вона полягає в кількісній оцінці потенціалу районів, що передбачає проведення послідовності процедур з відбору вихідних показників, розрахунку інтегрального показника по кожному району, розрахунку інтегральних показників за основними видами діяльності в межах кожного району, ранжуванні районів, якісній оцінці потенціалу та підсумкового коригування показників з ранжуванням територіальних систем регіону на основі кількісної та якісної оцінок їх інвестиційного потенціалу.

Також цікавою є методика запропонована М. П. Бутко, відповідно до якої сукупний інвестиційний потенціал регіону являє собою суму внутрішнього інвестиційного потенціалу, прямих іноземних інвестицій та інвестиційних залучень ресурсів з інших регіонів України [16].

Ураховуючи численні позитивні наукові результати, отримані авторами розглянутих методик, а також результати самостійно проведених пошуків, можна конкретизувати основні чинники, котрі слід враховувати в процесі розгляду інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіону як об'єкти моделювання.

По-перше, необхідним є визначення мети та конкретних задач моделювання даних характеристик розвитку територіальних систем, оскільки мета моделювання дозволяє визначати тип економіко-математичних моделей, котрі будуть використані для вирішення поставлених задач.

По-друге, слід провести ідентифікацію об'єкта (системи) моделювання із середовища аналізу з окресленням меж такої системи, ключових підсистем, елементів та системоутворюючих факторів.

По-третє, слід чітко визначитися, яка інформація повинна фіксуватися на вході моделі, а яка на виході та якими є особливості перетворення цієї інформації всередині моделі об'єкта.

Також за результатами проведеного системного аналізу процесів розвитку територіальних систем, які визначають особливості формування інвестиційного клімату та рівень ефективності використання інвестиційного потенціалу регіонів України, було ідентифіковано властивості соціально-економічних систем, які необхідно враховувати в процесі аналізу інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу як об'єкти моделювання:

- ✦ емерджентність як вищий прояв цілісності системи інвестування;
- ✦ динамічність інвестиційних процесів, що полягає у зміні параметрів та структури соціально-економічних систем під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів;

- ✦ стохастичний характер соціальних та економічних явищ і процесів, що визначає імовірнісний характер ефективності інвестиційних операцій та ефективності використання інвестиційного потенціалу регіонів України;
- ✦ закономірності щодо формування інвестиційного клімату та підвищення ефективності використання інвестиційного потенціалу регіону проявляються тільки за наявності достатньої кількості спостережень;
- ✦ неможливість абстрагування соціальних та економічних процесів, які визначають особливості формування інвестиційного клімату від зовнішнього середовища та спостереження їх в чистому вигляді.

Зважаючи на отримані результати в праці [17], а також самостійно проведені пошуки, можна ідентифікувати основні вимоги до формування інформаційної бази економіко-математичного моделювання процесів оцінки та аналізу інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіону:

1. Відповідність інформації таким критеріям:

- ✦ *інформативність* (слід проводити відбір таких показників, що несуть в собі певний економічний зміст, не спотворений існуванням функціональних або близьких до них залежностей між ними та можуть бути інтерпретовані відповідно до завдань дослідження інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу);
- ✦ *порівнянність* (розрахунок значень показників слід проводити лише на основі одновимірних або порівнянних величин);
- ✦ *системність* (показники, відібрані для використання у моделі, повинні давати цілісну характеристику соціо-еколого-економічного розвитку регіону, охоплюючи всі напрями та параметри інвестиційної діяльності);
- ✦ *достовірність або відповідність дійсності*;
- ✦ *необхідна, але достатня кількість показників* (використання показників, що відповідають цілям дослідження, уникаючи при цьому їх дублювання);
- ✦ *несуперечливість та обґрунтованість* (відмова від використання обернених показників, а також включення до аналізу не лише первинних даних, а й показників, розрахованих на основі математико-статистичних розрахунків).

2. Відповідність показників таким вимогам (для забезпечення порівнюваності ознак спостережень у просторі та часі):

- ✦ однаковий ступінь агрегування;
- ✦ однакова структура одиниць сукупності;
- ✦ одні й ті самі методи розрахунку показників у часі;
- ✦ однакова періодичність обліку окремих змінних;
- ✦ порівняльні ціни та інші однакові економічні умови.

Як перспективні напрями розвитку обраного напрямку досліджень можна виокремити такі:

- ✦ розробка методики проведення системного аналізу інвестиційної діяльності в розрізі регіонів України з обов'язковою ідентифікацією та аналізом множини системоутворюючих факторів такої діяльності та забезпечення інвестиційної безпеки;
- ✦ моніторинг та формалізація ключових чинників, котрі визначають особливості та тенденції формування інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіонів України;
- ✦ розробка інструментарію для проведення комплексної оцінки впливу змін у розвитку інвестиційного клімату та ефективності використання інвестиційного потенціалу регіону в економічному, соціальному та екологічному вимірах регіонального розвитку.

ВИСНОВКИ

Головною рисою місцевого соціального та економічного розвитку є акцентування уваги на ендогенній складовій розвитку, що передбачає використання потенціалу місцевих ресурсів для створення нових можливостей працевлаштування населення територіальної системи та стимулювання нових видів економічної діяльності. Іншими словами, завдання територіальних громад та органів влади полягає у формуванні сприятливого інвестиційного клімату регіону, нарощування інвестиційного потенціалу регіонів України та підвищення ефективності його використання. Ефективне вирішення таких завдань є можливим лише за умови застосування адекватних сучасним умовам методик оцінки інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу, а також інших ключових характеристик інвестиційної діяльності на регіональному рівні. Своєчасне застосування подібних методик, котрі ґрунтуються на економіко-математичних методах і моделях, дозволить уникнути суб'єктивізму в процесі прийняття інвестиційних рішень і суттєво підвищить ефективність використання інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу регіонів України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисенко М. Можливості активізації інвестування в сучасних умовах / М. Денисенко // Економіка України. – 2003. – № 1. – С. 28–32.
2. World Development Report 2005: A Better Investment Climate for Everyone (World Development Report) // The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. – 2004.
3. Резник Н. П. Чинники формування інвестиційного клімату / Н. П. Резник // Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремий бізнес : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ. – 2008. – Т. 1. – С. 25–27.
4. Денисенко М. П. Інвестиції в трансформаційній економіці / М. П. Денисенко // Будівництво України. – 2005. – № 7. – С. 2–7.
5. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М. : Инфра-М. – 1997.

6. Ушаков В. В. Сутність понять «інвестиційна привабливість регіону» та «інвестиційний клімат в регіоні» та фактори, що їх обумовлюють / В. В. Ушаков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lubbook.net/book_431_glava_1_Tema_1

7. Пілько А. Д. Моделі аналізу характеру взаємозв'язків між інвестиційною складовою економічного розвитку та показниками рівня життя населення у контексті забезпечення економічної безпеки регіону / А. Д. Пілько, В. В. Кіс // Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємство : колективна монографія / За заг. ред. К. С. Шапошникова. У 2-х томах. – Херсон : ВД «Гельветика», 2015. – Т. 2. – 420 с.

8. Мойсеєнко І. П. Інвестування : навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 113 с.

9. Єлейко Я. І. Інвестиції, ризик, прогноз / Я. І. Єлейко, О. І. Єлейко, К. Є. Раєвський. – Львів : Львівський банківський інститут НБУ, 2000. – 176 с.

10. Іванов С. В. Методологічні підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу / С. В. Іванов // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Випуск 195, т. 1. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2004.

11. Литвинова В. В. Теоретические и методологические аспекты оценки инвестиционного климата региона / В. В. Литвинова // Молодой ученый. – 2011. – № 4. Т. 1. – С. 161–169 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.moluch.ru/archive/27/3028/>

12. Смаглюкова Т. М. Методика комплексной оценки инвестиционной привлекательности регионов с учетом их отраслевой специализации / Т. М. Смаглюкова // Проблемы современной экономики. – 2007. – № 3 (23) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=1538>

13. Матвієнко П. В. Оцінка інвестиційної привабливості регіонів / П. В. Матвієнко // Економіка та держава. – 2006. – № 12. – С. 66–71.

14. Говорун Я. В. Оцінка інвестиційного потенціалу регіону (на прикладі Сумської та Хмельницької областей) / Я. В. Говорун, В. Ф. Грищенко // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». – 2010. – № 1. – С. 153–161.

15. Зайцев В. В. Інвестиційний потенціал регіона: методика оцінки / В. В. Зайцев, Д. Н. Худяков // Економіка и управление. – 2013. – № 1 (33). – С. 19–24.

16. Бутко М. П. Методологічні засади формування інвестиційного потенціалу регіональних господарських систем / М. П. Бутко, О. Ю. Акименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 5. – С. 3–7.

17. Мірошніченко П. І. Економіко-математичне моделювання інвестиційного потенціалу регіону / П. І. Мірошніченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1194>

REFERENCES

- Butko, M. P., and Akymenko, O. Yu. "Metodolohichni zasady formuvannya investytsiinoho potentsialu rehionalnykh gospodar'skykh system" [Methodological bases of formation of the investment potential of regional economic systems]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 5 (2008): 3-7.
- Denysenko, M. P. "Investytsii v transformatsiinii ekonomitsii" [Investments in economy]. *Budivnytstvo Ukrainy*, no. 7 (2005): 2-7.
- Denysenko, M. "Mozhlyvosti aktyvizatsii investuvannya v suchasnykh umovakh" [Features intensify investment in modern conditions]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 1 (2003): 28-32.
- Hovorun, Ya. V., and Hryshchenko, V. F. "Otsinka investytsiinoho potentsialu rehionu (na prykladi Sumskoi ta Khmelnytskoi oblasti)" [Estimation of investment potential of the region (for example, Sumy and Khmelnytsky regions)]. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, no. 1 (2010): 153-161.

- Ivanov, S. V. "Metodolohichni pidkhody do vyznachennia sutnosti investytsiinoho potentsialu" [Methodological approaches to the nature of the investment potential]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*, vol. 1, no. 195 (2004).
- Litvinova, V. V. "Teoreticheskie i metodologicheskie aspekty otsenki investitsionnogo klimata regiona" [Theoretical and methodological aspects of the assessment of the investment climate in the region]. <http://www.moluch.ru/archive/27/3028/>
- Moiseienko, I. P. *Investuvannia* [Investments]. Kyiv: Znannia, 2006.
- Matviienko, P. V. "Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti rehioniv" [Evaluation of investment attractiveness of regions]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 12 (2006): 66-71.
- Miroshnychenko, P. I. "Ekonomiko-matematychne modeliuвання investytsiinoho potentsialu rehionu" [Economic modeling investment potential of the region]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1194>
- Pilko, A. D., and Kis, V. V. "Modeli analizu kharakteru vzaiemozv'iazkiv mizh investytsiinoiu skladovoiu ekonomichnoho rozvytku ta pokaznykamy rivnia zhyttia naselennia u konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehionu" [Models of analysis of the nature of the relationships between investment component of economic development and standard of living indicators in the context of ensuring the economic security of the region]. In *Stratehii ekonomichnoho rozvytku: derzhava, rehion, pidpriemstvo*. Kherson: Helvetyka, 2015.
- Rayzberg, B. A., Lozovskiy, L. Sh., and Starodubtseva, E. B. *Sovremennyy ekonomicheskyy slovar* [Modern Dictionary of Economics]. Moscow: Infra-M, 1997.
- Rezyk, N. P. "Chynnyky formuvannia investytsiinoho klimatu" [Determinants of investment climate]. *Investytsiini priorityty epokhy hlobalizatsii: vplyv na natsionalnu ekonomiku ta okremy biznes*. Dnipropetrovsk., 2008.25-27.
- Smagliukova, T. M. "Metodika kompleksnoy otsenki investitsionnoy privlekatelnosti regionov s uchetom ikh otraslevoy spetsializatsii" [Methodology of comprehensive estimation of investment attractiveness of the regions with regard to their industry specialization]. <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=1538>
- Ushakov, V. V. "Sutnist poniat «investytsiina pryvablyvist rehionu» ta «investytsiinyi klimat v rehioni» ta faktory, shcho ikh obumovliuiut" [The essence of the concepts of "investment attractiveness of the region" and "investment climate in the region" and the factors that cause them]. http://lubbook.net/book_431_glava_1_Tema_1
- World Development Report 2005: A Better Investment Climate for Everyone (World Development Report)*: The International Bank for Reconstruction and Development; The World Bank, 2004.
- Yeleino, Ya. I., Yeleiko, O. I., and Raievskiy, K. Ie. *Investytsii, ryzyk, prohnoz* [Investment risk, prognosis]. Lviv: Lvivskiy bankivskiy instytut NBU, 2000.
- Zaytsev, V. V., and Khudiakov, D. N. "Investitsionnyy potentsial regiona: metodika otsenki" [Investment potential of the region: the method of estimation]. *Ekonomika i upravlenie*, no. 1 (33) (2013): 19-24.